

Univerzita Karlova v Praze

Filosofická fakulta

Ústav anglického jazyka a didaktiky

DISERTAČNÍ PRÁCE

Klára Petříková

Překlad *Ancrene Wisse*, „Řádu pro poustevnice“

Ancrene Wisse, Guide for Anchoresses, A Czech translation

2015

školitel: prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.

TEZE

Někdy v polovině 13. století, u hranice s Walesem v anglickém hrabství Herefordshire vzniklo dílo, jež svou stylovou vytříbeností, barvitostí poetických obrazů a metafor, mnohdy dávajících nahlédnout do reality každodenního života středověkého člověka, vyniká nebývalou krásou a živostí a zaujímá tak výsostné postavení v kontextu středoanglické prózy. *Ancrene Wisse* neboli „Řád pro poustevnice“ sepsal neznámý autor původně pro tři urozené sestry, jež se v rozpuku mládí rozhodly zasvětit Bohu a život, jenž jim byl na zemi vyměřen, strávit v odloučení, mrtvy pro svět, za strohými zdmi poustevny. Tento neformální soubor pravidel a doporučení měl sestrám, po vzoru předpisů řeholních, poskytnout soubor pravidel a doporučení, a to jak ryze praktických (jaké modlitby se modlit, jaký háv oblékat, kdy se postit, stříhat si vlasy, kolikrát si nechat pouštět žilou), tak zejména rad, jak rozjímáním a zušlechťováním duše dospět k metě pro každého křesťana nejvyšší, totiž k čistému a zbožnému srdci bez poskvrny hříchu. Tímto akcentem text jednak předjímá pozdější texty mystické, jednak z řádu činí univerzální dílo, jež je schopno promlouvat k širšímu publiku než k oněm třem sestrám, jimž bylo původně určeno. Že se text těšil oblibě, dosvědčuje velký počet jeho opisů. „Řád pro poustevnice“ se dochoval v celkem sedmnácti verzích, devíti rukopisech anglických, čtyřech francouzských a čtyřech latinských, datujících se od třináctého až do šestnáctého století. Velká část z nich se posléze dočkala úpravy pro širší okruh čtenářstva; některé rukopisy míří na poustevníky, jiné na muže i ženy, a to jak řeholního, tak laického života. Český překlad si klade za cíl dílo přiblížit české veřejnosti a zasadit jej do historicko-společensko-literárního kontextu, v němž vzniklo. Kromě překladu s rozsáhlým poznámkovým aparátem práce shrnuje dosavadní vývoj poznání aspektů díla zejména v těchto bodech:

- autorství, datace a lokace díla
- společensko-historický kontext anachorétství (odkud tradice vyrůstá, jak souvisí s duchovním vývojem Evropy 12. století)
- jazyk díla a jeho vztah k nářeční oblasti, kde dílo vzniklo
- žánr v kontextu duchovní renesance 12. století
- publikum (v závislosti na informacích, jež skýtá text „Řádu“ i další rukopisy, kteří byly přepracovány pro širší a pestřejší čtenářskou základnu)
- prameny díla a vliv Pařížské školy i nového typu kázání, jež se zde rodí

Soupis použité literatury:

Ackerman, R. W (1978): *The Liturgical Day in Ancrene Riwe*. *Speculum* 53, č. 4, s. 734–744.

Ackerman, R. W., Dahood, R. (1984): *Ancrene Riwe, Introduction and Part 1*. NY, Binghampton.

Alan of Lille (1981): *The Art of preaching*. Přeložil Gillian R. Evans. Cistercian publications, Kalamazoo, Michigan.

Allen, H. E. (1918): „The Origin of the Ancren Riwe“. *Publications of the Modern Language Association of America* XXXIII.

Anderson, J. J. (vyd.)(1996): *Sir Gawain and the Green Knight, Pearl, Cleanness, Patience*. J. M. Dent, London.

Ayto, J., Barratt, A. (1984), *Aelred of Rievaulx's De Institutione Inclusarum, Two English Versions*, EETS os 287. Oxford University Press, Oxford.

Babler, O. F. (1940): *Antifony, hymny a sekvence ze IV. až XIX. století*. Svatý Kopeček.

Baldwin, M. (1976): „Some difficult words in *the Ancrene Riwe*“. *Medieval Studies* 3, s.268–290.

Barney, S. et al. (2006): *The Etymologies of Isidore of Seville*. Cambridge University Press, Cambridge.

Barratt, A. (1980): „Anchoritic Aspects of Ancrene Wisse“ *Medium Ævum* XLIX, 1., s. 32–56.

Barratt, A. (1987): „The Five Wits and Their Structural Significance in Part II of *Ancrene Wisse*“ *Medium Ævum* 49, s. 12–24.

Bernard z Clairvaux (2009, 2012): *Kázání na Píseň písní I a II*. Přeložila Markéta Koronthályová. Krystal, Praha.

Bestul, T.H. (1997): „Antecedents: The Anselmian and Cistercian Contributions“. In: *Mysticism and Spirituality in Medieval England*. Vyd. William F. Pollard a Robert Boenig. D. S. Brewer, Cambridge.

Bible, Písmo svaté starého a nového zákona, podle ekumenického vydání z r. 1985. Česká biblická společnost.

Black, Merja (1999): „AB or simply A? Reconsidering the Case for a Standard“ *Neuphilologische Mitteilungen* 100, 155–174.

Bloomfield, Morton W. (1952): *The Seven Deadly Sins: An Introduction to the History of a Religious Concept, With Special Reference to Medieval English Literature*, East Lansing, Michigan.

- Boyle, Leonard E. (1985), „The Fourth Lateran Council and Manuals of Popular Theology“. In: *The popular Literature of Medieval England*. Vyd. Thomas J. Heffernan. Knoxville.
- Breeze, A. (2002): „Celtic loanwords in the AB dialect.“ In: *A Book of Ancrene Wisse* (vyd. Yoko Wada), Kansai Uni Press, Osaka, s. 1–6.
- Bucklow, S. (2009): *The Alchemy of Paint*. Maryon Boyars Publishers, London, 2009.
- Burrow, J. A. (2002): *Gestures and looks in medieval narrative*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bynum, C. W. (1982): *Jesus as Mother, Studies in the Spirituality of the High Middle Ages*. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London.
- Cannon, Ch, (2004): *The Grounds of English Literature*. Oxford University Press, Oxford.
- Clay, Rosa Mary (1914): *Hermits and Anchorites in England*. Methuen, London.
- Constable, G. (1996): *The Reformation of the Twelfth Century*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Cooper, J. G. (1956): Latin Elements of the *Ancrene Riwle* (unpublished PhD thesis, Uni of Birmingham)
- Copeland, R., Sluiter, I. (vyd.) (2009): *Medieval Grammar & Rhetoric, Language, Arts and Literary Theory, AD 300–1475*. Oxford University Press, Oxford.
- Curtius, E. R. (1953): *European Literature and the Middle Ages*. Routledge & Kegan Paul, London.
- Ives, D. V. (1934): „The Proverbs in the *Ancren Riwle*“. *The Modern Language Review*, XXIX, 3, s. 257-266.
- d'Ardenne, S. R. T. O. (1961): *þe Liflade ant te Passiun of Seinte Iulienne*, EETS os 248. Oxford University Press, Oxford.
- D'Ardenne, S. R. T. O., Dobson, J. (1981): *Seinte Katherine*, EETS. Oxford University Press, Oxford.
- Dahood, R. (2003): „Ancrene Wisse and the Identities of Mary Salome“ In: *A Companion to Ancrene Wisse* (vyd. Y. Wada). Cambridge University Press, Cambridge, s. 227–243.
- Diekstra, F. N. M. (1990): „Some fifteenth-century borrowings from the *Ancrene Wisse*“. *English Studies* 71, s. 81–104.
- Dobson (1966): „Date and Composition of AW“. *Proceedings of the British Academy* 52, s. 181-208.

- Dobson, E. J. (1962): „The Affiliation of the Manuscripts of *Ancrene Wisse*“. In: *English and Medieval Studies Presented to J. R. R. Tolkien*. Vyd. N. Davis, C. L. Wrenn. George Allen & Unwin, Londýn.
- Dobson, E. J. (1976): *The Origins of Ancrene Wisse*. Clarendon Press, Oxford.
- Dobson, E. J. (1975): *Moralities on the Gospels: A New Source of Ancrene Wisse*. Oxford University Press, Oxford.
- Evans, G. R. (1987): *Bernard of Clairvaux, Selected Works*. Paulist Press, New York.
- Farmer, H. D. (1987): *The Oxford Dictionary of Saints*. Oxford University Press, Oxford.
- Gilchrist, R. (1995): *Contemplation and Action*. Leicester Uni Press, London, New York.
- Goscelin of St. Bertin (2004): *The Book of Encouragement and Consolation (Liber Confortatorius)*. Přel. a vyd. Monika Otter. D. S. Brewer, 2004.
- Greene, R. L. (1935): *The Early English Carols*. Oxford,
- Hebron, M. (1997): *The Medieval Siege*. Clarendon Press, Oxford.
- Holloway, J. B., Wright C. S., Bechtold, J. (vyd.) (1990): *Equally in God's Image, Women in the Middle Ages*, Peter Lang, New York, San Francisco, Bern, Frankfurt am Mein, Paris, London.
- Ives, D. V. (1934): „The Proverbs in the *Ancren Riwele*“. *Modern Language Review* 29, s. 257–66.
- Jakub de Voragine (1984): *Legenda Aurea*. Přeložili V. Bahník a A. Vidmanová. Vyšehrad, Praha.
- Jones, E. A. (2004): „Ceremonies of Enclosure: Rite, Rhetoric and Reality“. In: *Rhetoric of the Anchorhold*. Vyd. Liz Herbert McAvoy. University of Wales Press, Cardiff.
- Kaske, R. E. (1960): „Eve's Leaps in the *Ancren Riwele*“. *Medium Ævum* 29, s. 22–24.
- Kurath, H., Kuhn, S. M. (1956–2001): *Middle English Dictionary*. Michigan.
- Langland, W. (1995): *The Vision of Piers Plowman*. Vyd. Schmidt, A. V. C. J. M. Dent, Londýn.
- Le Goff, J., Schmitt, J.-C. (1999): *Encyklopedie středověku*, Vyšehrad, Praha.
- Leclercq, J. (1962): *The Love of Learning and the desire for God, A Study of Monastic Culture*. Fordham University Press, New York.
- Macaulay, G. C. (1914): „The *Ancren Riwele*“. *Modern Language Review* 8, s. 63–78.

- Malina, B. (1939): *Dějiny římského breviáře*. Praha, Vyšehrad.
- Mayr-Harting, H. (1975): „Functions of a Twelfth-Century Recluse“. *History* 60, s. 337–352 .
- McIntosh, A. (1973): *Word Geography in the Lexicography of Mediaeval English*. Annals of the New York Academy of Sciences.
- McNabb, V. (1916): „The Authorship of Ancren Riwle“. *Modern Language Review*, r. XI, č. 1, s. 1–8.
- Millett, Bella (1992): „The Origins of Ancrene Wisse: New Answers, New Questions“. *Medium Ævum*, 2, s. 206–28.
- Millett, B. (1996): „English Recluses and the Development of Vernacular Literature“. In: *Women and literature in Britain 1150-1500*. Vyd. Carol M. Meale. Cambridge University Press, Cambridge.
- Millett, B. (1996): *Annotated Bibliographies of Old and Middle English Literature, Ancrene Wisse, the Katherine Group and the Wooing Group*. D. S. Brewer, Cambridge.
- Millett, B. (1999): „Ancrene Wise and the Conditions of Confession“. *English Studies*, roč. 80, č., 1–6.
- Millett, Bella (2000): „Ancrene Wisse and the Book of Hours“. In *Writing Religious Women*. Vyd. D. Reveney a Ch. Whitehead. University of Wales Press, Cardiff, s. 21–40.
- Millett, B. (2005): *Ancrene Wisse, A Corrected Edition of the Text in Cambridge, Corpus Christi College, ms 402, with variants from other manuscripts, vol. 1., EETS*. Oxford University Press, Oxford.
- Millett, B. (2006): *Ancrene Wisse, A Corrected Edition of the Text in Cambridge, Corpus Christi College, ms 402, with variants from other manuscripts, vol. 2., EETS*. Oxford University Press, Oxford.
- Millett, B. (2009): *Ancrene Wisse, Guide for Anchoresses, A Translation*. Exeter University Press.
- Moore, R. I. (1987): *The Formation of a Persecuting Society, Power and Deviance in Western Europe 950–1250*. Blackwell, London.
- Morton, J. (1852): *The Ancren Riwle: a Treatise on the Rules and Duties of Monastic Life, Edited and Translated from a Semi-Saxon Ms. of the Thirteenth Century*. Camden Society, London.
- Mulder-Bakker, A. (2005): *Lives of the Anchoresses, the Rise of the Urban Recluse in Medieval Europe*. Přel. Myra Heerspink Scholz. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

- Partington, J. R. (1960): *A History of Greek Fire and Gunpowder*. Heffer and Sons, Cambridge.
- Petříková, K. (2005): *The Topos of the Bower in Middle English Romance* (magisterská práce).
- Price, J. (1986): „Inner and Outer: Conceptualizing the Body in *Ancrene Wisse* and Aelred's *De institutione inclusarum*“. In: *Medieval English Religious and Ethical Literature*. Vyd. Gregory Kratzmann a James Simpson. D. S. Brewer, Cambridge.
- Reveney, D. a Whitehead, Ch. (2000): *Writing Religious Women, Female Spiritual and Textual Practices in Late Medieval England*. University of Wales Press, Cardiff.
- Robertson, E. (1993): „Medieval Medical Views of Women and Female Spirituality in the *Ancrene Wisse* and Julian Norwich's *Showings*“. In: *Feminist Approaches to the Body in Medieval Literature*. Vyd. Linda Lomperis a Sarah Stanbury. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Rumsey, L. (1992): „The Scorpion of Lechery“. *Medium Ævum*, roč. 61, č. 1, s. 45–58.
- Řehole Benediktova (1998). Překl. A. Franceová, V. Engelhart a O. Koupil, Praha: Benediktinské aciopatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 1998.
- Salu, M. B. (1955): *The Ancrene Riwe (The Corpus MS: Ancrene Wisse)*. Předmluva J. R. R. Tolkien. The Orchard Books, London.
- Samuels, M. L. (1953): „Ancrene Riwe Studies“. *Medium Ævum* 22, s. 1–9.
- Savage, A., Watson, N. (1991): *Anchoritic Spirituality, Ancrene Wisse and Associated Works*. Paulist Press, New York.
- Sconduto, Leslie A., *Metamorphoses of the Werewolf: A literary study feom Antiquity through the Renaissance*. McFarland, Jefferson.
- Shepherd, G. (1991): *Ancrene Wisse, Parts Six and Seven*. University of Exeter Press, Exeter.
- Shepherd, G., *All the Wealth of Croesus“: A Topic in the Ancren Riwe*, *The Modern Language Review*, vol. 51, č. 2 (April 1956), 161–167.
- Signori, G. (2010): „Anchorites in German-speaking Regions“. In: *Anchoritic Traditions in Europe*. Vyd. Liz Herbert McAvoy). Boydell Press, Woodbridge.
- Southern, R. W., Schmitt, F. S. (1969): *Memorials of St. Anselm*. Oxford University Press for the British Academy, London.
- Talbot, C. H. (1956): „Some Notes on the Dating of the *Ancrene Riwe*“. *Neophilologus* 40, s. 38–50.
- Talbot, C. H. (1959), *The Life of Christina of Markyate*, Oxford University Press, Oxford.

- Trexler, R. C. (1987): *The Christian at Prayer, An Illustrated Prayer Manual*. Binghamton, New York.
- Turville-Petre, J. (1969): „Two Etymological Notes: Ancrene Wisse *eskibah, hond þet ilke*“. *Studia Neophilologica*, XLI.
- Wada, Yoko (2002): „Dominican Authorship of *Ancrene Wisse*“ In: *A Book of Ancrene Wisse* (vyd. Yoko Wada), Kansai Uni Press, Osaka, 95–109.
- Wade, Susan M. (2007): *Miraculous Seeing and Monastic Identity: Miracles of the Visual from the Monasteries of Lobbes and Nivelles*, New York University (doktorská práce).
- Warren, A. K. (1985): *Anchorites and their patrons in Medieval England*. University of California Press, Berkeley.
- White, B. (1945): „Whale Hunting, The Barnacle Goose and the Date of the Ancrene Riwele, Three Notes on Old and Middle English,“ *Modern Language Review* 40, s. 205–207.
- White, H. (1993): *Ancrene Wisse*. Penguin Books, Londýn,
- Whiting, B. J. (1968): *Proverbs, Sentences and Proverbial Phrases From English Writing Mainly Before 1500*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
- Woolf, Rosemary, *The theme of Christ the lover-knight in medieval English literature*, in *Art and doctrine: Essays on Medieval Literature* (ed. Heather O'Donoghue), The Hambledon Press: London and Ronceverte 1986.
- Wright, T. (vyd.) 1863: *Alexandri Neckam de Naturis Rerum Libri Duo*. Kessinger Publishing.
- Zettersten, A (1965): *Studies in the Dialect and Vocabulary of Ancrene Wisse*. C. W. K. Gleerup, Lund.
- Zier, M. (2000): „Sermons of the 12th Century Schoolmasters and Canons“. In: *Sermon*. Vyd. Kienzle. Brepols, Turnhout.